YHDENVERTAISUUS 3

Pidä huolta

ESIMERKKEJÄ YHDENVERTAISUUDEN EDISTÄMISESTÄ

Pidä huolta

ESIMERKKEJÄ
YHDENVERTAISUUDEN
EDISTÄMISESTÄ

SISÄMINISTERIÖ
KUVAILULEHTI

JULKAISUN PÄIVÄMÄÄRÄ 7.4.2014

TEKIJÄT (TOIMIELIMESTÄ, TOIMIELIMEN NIMI, PUHEENJOHTAJA, SIHTEERI)
Villa Susan (toim.), Artemjeff Panu, Förbom Jussi, Leppäkorpi Mervi

JULKAISUN LAJI

TOIMEKSIANTAJA Yhdenvertaisuus Etusijalle 6 -hanke

TOIMIELIMEN ASETTAMISPÄIVÄ 15.1.2013/ SM005:00/2013

JULKAISUN NIMI Yhdenvertaisuus-julkaisu Osa 3: Pidä huolta - esimerkkejä yhdenvertaisuuden edistämisestä

TIIVISTELMÄ
Yhdenvertaisuus-sarjan kolmannen osan artikkelit esittelevät erilaisia hyviä käytäntöjä, joilla edistetään yhdenvertaisuuden toteutumista. Syrjinnän vastainen työ vaatii onnistuakseen erilaisia toimijoita yhteiskunnan eri alueilla. Muun muassa kansalaisjärjestöt ja useat vapaaehtoisorganisaatiot toimivat monilla tavoin syrjinnän esille tuomiseksi ja ehkäisemiseksi, mutta ensisijainen velvollisuus yhdenvertaisuuden edistämisessä ja toteuttamisessa on viranomaisilla.
Sisäministeriön julkaiseman Yhdenvertaisuus-sarjan ensimmäisessä osassa Arvon mekin ansaitsemme artikkelit käsittelevät eri vähemmistöryhmien emansipaation historiaa, eli miten vähemmistöt ovat itse nousseet aktiivisesti edistämään ja puolustamaan oikeuksiaan. Sarjan toisessa osassa Valehtelisin jos väittäisin äänen saavat syrjintää kokeneet ihmiset, joiden tarinan kautta katsotaan syrjintää eri elämänalueilla ja erityisesti viranomaisten toiminnassa
Artikkelisarjan tavoitteena on paitsi lisätä tietoa syrjinnästä, sen eri muodoista ja yhdenvertaisuuden edistämisestä, mutta myös haastaa lukijaa pohtimaan syrjintään liittyviä kysymyksiä ja kannustaa toimimaan yhdenvertaisuuden puolesta. Pienelläkin teolla voi olla suuria vaikutuksia syrjinnän uhrin kannalta.
Materiaalin sähköinen versio löytyy internet-osoitteesta www.yhdenvertaisuus.fi.

AVAINSANAT (ASIASANAT) vähemmistöt, rasismi, syrjintä, ihmisoikeudet

MUUT TIEDOT Sähköisen julkaisun ISBN 978-952-491-960-9, osoite www.intermin.fi/julkaisut

SARJAN NIMI JA NUMERO Sisäministeriön julkaisut 11/2014

ISSN 2341-8524
ISBN 978-952-491-959-3

KOKONAISSIVUMÄÄRÄ 36

KIELI suomi

HINTA maksuton

LUOTTAMUKSELLISUUS julkinen

JAKAJA Sisäministeriö

KUSTANTAJA/JULKAISIJA Sisäministeriö

INRIKESMINISTERIET
PRESENTATIONSBLAD

UTGIVNINGSDATUM 7.4.2014

FÖRFATTARE (UPPGIFTER OM ORGANET: ORGANETS NAMN, ORDFÖRANDE, SEKRETERARE)
Villa Susan (edit.), Artemjeff Panu, Förbom Jussi, Leppäkorpi Mervi

TYP AV PUBLIKATION

UPPDRAGSGIVARE Likabehandling på första plats 6 -projekt

DATUM FÖR TILLSÄTTANDET AV ORGANET 15.1.2013/ SM005:00/2013

PUBLIKATION (ÄVEN DEN FINSKA TITELN) Yhdenvertaisuus-julkaisu Osa 3: Pidä huolta - esimerkkejä yhdenvertaisuuden edistämisestä

REFERA
Seriepublikationen *Yhdenvertaisuus* (Jämställdhet) granskar jämställdheten ur olika perspektiv. Artiklarna i den tredje delen Pidä huolta (Sköt om dig) behandlar olika former av god praxis genom vilka jämställdheten främjas. Ett framgångsrikt arbete mot diskriminering kräver insatser av aktörer på olika samhällsområden. Bland annat flera frivilligorganisationer använder olika metoder för att synliggöra och förebygga diskriminering, men myndigheterna bär det primära ansvaret för att främja och implementera jämställdheten.
Artiklarna i inrikesministeriets publikationsserie Yhdenvertaisuus första del *Arvon mekin ansaitsemme* (Även vi förtjänar vårt värde) behandlar olika minoriteters emancipationshistoria, dvs. hur minoriteterna själva aktivt främjat och försvarat sina rättigheter. Den andra delen *Valehtelisin jos väittäisin* (Jag skulle ljuga om jag påstod) fokuserar på människor som upplevt diskriminering. Via deras berättelser betraktas diskriminering på olika livsområden, speciellt i myndigheternas verksamhet. Syftet med artikelserien är inte bara att öka kunskapen om diskriminering och dess olika former och att främja jämställdheten, utan också att få läsarna att reflektera över diskriminering och uppmuntra dem att arbeta för jämställdhet. Även små gärningar kan betyda mycket för den som är offer för diskriminering.
En elektronisk version av materialet finns på adressen www.equality.fi.

NYCKELORD diskriminering, likabehandling, minoriteter, mänskliga rättigheter

ÖVRIGA UPPGIFTER Elektronisk version, ISBN 978-952-491-960-9, www.intermin.fi/publikationer

SERIENS NAMN OCH NUMMER Inrikesministeriets publikation 11/2014

ISSN 2341-8524
ISBN 978-952-491-959-3

SIDOANTAL 36

SPRÅK finska

PRIS avgiftsfri

SEKRETESSGRAD offentlig

DISTRIBUTION Inrikesministeriet

FÖRLÄGGARE/UTGIVARE Inrikesministeriet

> Parhaimmillaan syrjinnän vastaisessa työssä yhdistyvät eri toimijoiden voimavarat ja osaaminen.

Yhteistyö edistää yhdenvertaisuutta 6
Susan Villa

Yhteistyöllä apua paperittomien tilanteeseen 8
Mervi Leppäkorpi

Kauhajoen mallilla tukea romanilasten koulunkäyntiin 11
Jussi Förbom

Asuminen on perusoikeus 15
Mervi Leppäkorpi

Oikeisiin töihin 18
Mervi Leppäkorpi

Vanhusten moninaisuus huomioon palveluissa 22
Jussi Förbom

Kotilo-hanke edistää asumisen yhdenvertaisuutta 27
Jussi Förbom

Kampanjasta lisäpotkua syrjinnän vastustamiseen 30
Panu Artemjeff

Toimitus: Susan Villa

Piirrokset: Mari Ahokoivu

Taitto: Grafismo/Ismo Rekola

Paino: Grano, Kuopio, 2014

Yhteistyö edistää yhdenvertaisuutta

TEKSTI: SUSAN VILLA

Yhdenvertaisuus-sarjan kolmannen osan artikkelit esittelevät erilaisia hyviä käytäntöjä, joilla edistetään yhdenvertaisuuden toteutumista. Syrjinnän vastainen työ vaatii onnistuakseen erilaisia toimijoita yhteiskunnan eri alueilla. Muun muassa kansalaisjärjestöt ja useat vapaaehtoisorganisaatiot toimivat monilla tavoin syrjinnän esille tuomiseksi ja ehkäisemiseksi, mutta ensisijainen velvollisuus yhdenvertaisuuden edistämisessä ja toteuttamisessa on viranomaisilla.

Yhdenvertaisuuslain mukaan viranomaisilla on velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti kaikessa toiminnassaan sekä muuttaa olosuhteita, jotka estävät yhdenvertaisuuden toteutumista. Viranomaisen pitää tätä varten laatia yhdenvertaisuussuunnitelma siitä, kuinka se työnantajana ja omassa toiminnassaan edistää yhdenvertaisuutta, ehkäisee syrjintää ja tarvittaessa puuttuu todettuun syrjintään.

Parhaimmillaan syrjinnän vastaisessa työssä yhdistyvät eri toimijoiden voimavarat ja osaaminen. *Pidä huolta* -julkaisun artikkeleissa kerrotaan esimerkiksi siitä, miten Oulussa poliisi on verkostoitunut maahanmuuttajatyötä tekevien kanssa paperittomien tilanteen selvittämistä varten. Artikkeleissa kerrotaan myös hyvistä kokemuksista asunnottomien auttamisessa, romanilasten koulunkäynnin edistämisessä, osatyökykyisten työllistymisessä ja sukupuolten moninaisuuden huomioimisessa vanhustyössä. Lisäksi yhtenä esimerkkinä hyvästä tavasta edistää yhdenvertaisuutta nostetaan esille Syrjinnästä vapaa alue -kampanja, jonka avulla syrjintään liittyviä kysymyksiä voidaan käsitellä muun muassa työpaikoilla tai oppilaitoksissa. Kampanjan merkki organi-

saation tiloissa kertoo sen sitoutumisesta syrjinnän vastustamiseen ja yhdenvertaisuuden edistämiseen.

Esimerkit toivottavasti innostavat joko hyödyntämään muiden toimiviksi koettuja käytäntöjä tai kehittämään uusia tapoja syrjinnän vastaiseen työhön. Tehokas toimintamalli voi syntyä yhdenkin ihmisen työn tuloksena, kuten koulukuraattori **Kirsi Grönstrandin** luoma malli romanilasten koulunkäynnin tukemiseksi.

Sisäministeriön julkaiseman *Yhdenvertaisuus*-sarjan ensimmäisessä osassa *Arvon mekin ansaitsemme* artikkelit käsittelevät eri vähemmistöryhmien emansipaation historiaa, eli miten vähemmistöt ovat itse nousseet aktiivisesti edistämään ja puolustamaan oikeuksiaan. Sarjan toisessa osassa *Valehtelisin jos väittäisin* äänen saavat syrjintää kokeneet ihmiset, joiden tarinan kautta katsotaan syrjintää eri elämänalueilla ja erityisesti viranomaisten toiminnassa. Artikkelisarjan tavoitteena on paitsi lisätä tietoa syrjinnästä, sen eri muodoista ja yhdenvertaisuuden edistämisestä, mutta myös haastaa lukijaa pohtimaan syrjintään liittyviä kysymyksiä ja kannustaa toimimaan yhdenvertaisuuden puolesta. Pienelläkin teolla voi olla suuria vaikutuksia syrjinnän uhrin kannalta. ■

Yhteistyöllä apua paperittomille

Oulun poliisi on lähtenyt rakentamaan verkostoa, jonka avulla voidaan helpottaa maasta poistettavien tilannetta sekä lisätä luottamusta paperittomien ja poliisin välillä.

TEKSTI: MERVI LEPPÄKORPI

Yksi poliisille laissa määritellyistä tehtävistä on poistaa maasta käännytys- tai karkotuspäätöksen saanut ulkomaalainen. Kun valtionhallinnossa on korostettu maahanmuuton hallinnan merkitystä, tehtävän painoarvo on kasvanut. Tehokas maasta poistaminen onkin määritelty yhdeksi keinoksi vähentää paperittomien, eli ilman oleskelulupaa maassa oleskelevien siirtolaisten määrää.

Vuosittain maasta joutuu poistumaan yli 2 000 ihmistä, jotka ovat saaneet kielteisen oleskelulupapäätöksen tai syyllistyneet rikokseen. Heistä suurin osa poistuu maasta itsenäisesti tai Kansainvälisen siirtolaisuusjärjestö IOM:n avustamina, mutta noin viidenneksen poliisi saattaa lentoteitse koti- tai lähtömaahan. Osa ihmisistä kuitenkin häviää ylittämällä valtioiden välisen rajan epävirallisesti tai hakeutumalla Suomessa maan alle.

Hyvät suhteet asiakkaisiin

Oulun ulkomaalaispoliisi on asettanut itselleen konkreettisen tavoitteen: se ei halua, että Ouluun tai muuallekaan Suomeen kerääntyy paperittomia ihmisiä. Poliisin resurssit ovat rajalliset, ja työ on siksi tehtävä tehokkaasti.

Ulkomaalaispoliisin päällikön virkaa toistaiseksi hoitava **Jan-Erik Söderman** kertoo, että koska ulkomaalaispoliisin henkilöstö on pieni, mutta maahanmuuttajia on paljon, on ollut pakko turvautua yhteistyöhön.

”Sillä tavalla voimme estää syrjäytymistä ja gettoutumista. Pyrimme luomaan hyvät suhteet asiakkaisiin ja pysyvästi maassa asuvaan ulkomaalaisväestöön. Järjestämme esimerkiksi Oulun kaupungin maahanmuuttajatyön kanssa laillisuuskasvatusta, jossa kerromme laeista ja poliisin työstä. Selitämme, että Suomessa poliisille voi tulla tekemään ilmoituksia ilman, että joutuu vaikkapa pahoinpidellyksi.”

Poliisi voi myös kouluttautua kulttuurisensitiiviseen työskentelyyn, kuten yksi Oulun ulkomaalaispoliiseista on tehnyt.

Oikeus vapauteen

Vaikka ulkomaalaisella ei ole oleskelulupaa, hänellä on oikeus YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevaan sopimukseen kirjattuun henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen. Tämä tarkoittaa, että vapaudenriistoon on oltava laillinen peruste.

YK:n ihmisoikeuskomitea on todennut, että ulkomaalaisten säilöönottoa voidaan pitää

”Meillä on rakennettu keskusteluyhteys poliisiin, se on ollut korvaamatonta näiden tilanteiden selvittämiseksi.”

mielivaltaisena vapaudenriistona, jos säilöönotto ei ole ollut välttämätöntä ja kohtuullista. Käytettävien säilöönoton vaihtoehtojen soveltuvuutta on aina ensisijaisesti arvioitava jokaisen henkilön kohdalla erikseen.

Oulun poliisi turvautuu maasta poistamisen yhteydessä toisinaan ulkomaalaislain 7 luvun mukaisiin turvaamistoimenpiteisiin. Silloin maasta poistettavan matkustusasiakirja voidaan ottaa talteen tai häntä voidaan pyytää ilmoittautumaan säännöllisesti poliisille. Joskus päädytään hallinnolliseen vapaudenriistoon, eli säilöönottoon. Se on kuitenkin harvinaista.

Pappi välittäjänä

Joskus maasta poistettava kokee olevansa toivottomassa tilanteessa. Silloin maan alle meneminen voi tuntua ainoalta vaihtoehdolta. Oulussa pastori **Árpád Kovács** on monen kielteisen päätöksen saanut viimeinen toivo.

”Meillä on vuosien aikana rakennettu luottamuksellinen keskusteluyhteys poliisiin, ja se on ollut aivan korvaamatonta näiden tilanteiden selvittämiseksi. Joskus on voitu sopia esimerkiksi lisäajasta pieleen menneen turvapaikkaprosessin uudelleen käynnistämiseksi uusien todisteiden avulla”, Kovács kertoo.

Hän epäilee Oulussa oleskelevan korkeintaan kymmeniä paperittomia, mikä on suurelle kaupungille varsin pieni määrä. Poliisi arvioi koko Suomessa oleskelevan 2 000–3 000 ulkomaalaista ilman oleskelulupaa.

Kun Kovácsilta haetaan apua, hän on piilottelevan ihmisen luvalla yhteydessä poliisiin. Poliisi saa tätä kautta käsityksen siitä, keiden suojissa paperiton on, ja voi ylläpitää häneen epäsuoraa kommunikaatioyhteyttä. Näin poliisilla on mahdollisuus selvittää maan alle menneelle ihmiselle, mikä on poliisin tehtävä ja miten asiassa voidaan edetä.

Poliisi voi neuvoa henkilöä suoraan, kertoa hänelle asiaan vaikuttavat tosiasiat ja oikaista vääriä tietoja ja turhia pelkoja. Myös maan alle menneellä on mahdollisuus neuvotella, miten poliisin tarjoamissa vaihtoehdoissa toimitaan. Yksi vaihtoehto voi olla esimerkiksi poistua maasta itse tilanteen rauhoituttua. Useimpien henkilöiden kanssa poliisi on löytänyt ratkaisun yhteistyöllä. ■

- Paperiton siirtolainen on henkilö, jolla ei ole oleskelulupaa tai muuta edellytystä, kuten viisumia, maassa olemiselle.
- Turvapaikanhakuprosessissa olevat henkilöt eivät ole paperittomia, sillä heillä on lupa oleskella Suomessa hakemuksen käsittelyn ajan.
- Lisätietoa paperittomista esim. Pakolaisneuvonnan Paperittomat-hankkeen sivuilta: www.paperittomat.fi.
- Maasta poistamisia ei ole aiemmin valvonut Suomessa mikään erityinen taho, mutta vuoden 2014 alusta lähtien vähemmistövaltuutetulle annettiin toimivalta valvoa palautuksia erityisesti viranomaisten toiminnan näkökulmasta. Tavoitteena on kehittää maasta poistamisen valvontaa, lisätä toiminnan läpinäkyvyyttä ja vahvistaa sekä palautettavien henkilöiden että heidän saattajiensa oikeusturvaa.

SV

Kauhajoen mallilla tukea romanilasten koulunkäyntiin

Koulukuraattori Kirsi Grönstrandin ollessa koululainen, kukaan ei ihmetellyt, kun romanityttö lintsasi koulusta. Aikuisena Grönstrand kehitti toimintamallin, jossa romanilapset saavat koulussa tukea romanikulttuurin tuntevalta aikuiselta.

TEKSTI: JUSSI FÖRBOM

Kun **Kirsi Grönstrand** oli yläkouluikäinen, hänelle kertyi koulusta suuret määrät poissaoloja. Häntä kiusattiin, eikä hänellä siksi ollut rohkeutta mennä kouluun. Sen sijaan hän istuskeli kodin pihapiirin saunarakennuksessa, ja ne kuusi, seitsemän tuntia, jotka olisi ollut tarkoitus viettää koulussa, kuluivat hitaasti. Opettajien antamat arvosanat eivät kuitenkaan heijastelleet todellisuutta vaan olivat aivan liian hyviä. Kunnes tuli se opettaja, joka rohkeni antaa romanilapselle maantiedosta realistisen arvioinnin, nelosen.

”Hän ei voinut arvostella minua vitoseen asti, koska en juurikaan koskaan ollut tunnilla enkä juurikaan koskaan ollut tehnyt läksyjä. Sen sijaan lähdin aina aamulla muka kouluun ja tulin takaisin, kun piti. Kotona ei tiedetty, että olin oikeasti koulusta poissa, koska kukaan koulusta ei ilmoittanut tai kysynyt, missä tämä lapsi on.”

Koulussa kukaan ei siis välittänyt romanilapsen koulunkäynnistä oikealla tavalla. Juuri tämä on olennaista, sanoo aiemmin koulunkäyntiavustajana ja lastensuojelulaitoksen ohjaajana, nyttemmin koulukuraattorina työskentelevä Grönstrand. Hänestä romaneilla ei sinänsä ole mitään erityisiä ongelmia koulunkäynnissään, mutta sitä saattaa usein hidastaa se, että opettajilta puuttuu rohkeus tarttua koulutyössä syntyviin tilanteisiin yhdenvertaisesti. Arkuus taas ruokkii tietämättömyyttä, ja se johtaa helposti yleistämiseen.

”Romaneista on paljon erilaisia stereotypioita. Jos yksi toimii väärin, se ei tarkoita sitä, että jokainen toimii siten. Samalla tavoin opettaja saattaa ajatella, että romanilapsen koulunkäynti on heikkoa hänen taustansa vuoksi. Todellisuudessa ongelma saattaa piillä jossain syvemmällä, esimerkiksi perheen tilanteessa, minkä vuoksi lapsi oireilee koulussa” , Grönstrand sanoo.

Siksi opettajat eivät saisi yleistää vaan suhtautua kaikkien lasten kohtaamiin koulunkäynnin haasteisiin yhdenvertaisesti.

Sillanrakentajia kodin ja koulun välille

Grönstrand kertoo kouluttautuneensa itse vasta aikuisiällä ammattikorkeakoulun sosionomitutkintoon saakka. Opittuaan kirjoittamaan asiatekstiä hän huomasi voivansa hyödyntää omia koulukokemuksiaan vaikuttaakseen siihen, miten romanilasten koulunkäynti sujuu.

Opinnäytetyönä syntyi konkreettinen Kauhajoen kaupungin toimintamalli, Kodin ja koulun kasvatuskumppanuus, jonka tärkeimpänä missiona oli murtaa se huono käytäntö, joka salli hänen itsensä viettää koulupäivät saunatuvassa. Eikä kukaan koulusta ottanut yhteyttä kotiin.

Lähtökohta on, että jokaisella lapsella on perusoikeus koulunkäynnin onnistumiseen. Se ei kuitenkaan onnistu, elleivät koti ja koulu tee saumatonta ja mutkatonta yhteistyötä. Jos mutkia kuitenkin tulee, on voitava kääntyä koulussa toimivien aikuisten, kuten koulukuraattorin, koulupsykologin tai terveydenhoitajan, puoleen.

Grönstrandin varsinainen oivallus kuitenkin on, että jos koulussa on romanilapsia, siellä olisi oltava myös romanikulttuurin tunteva aikuinen, joka voi toimia sillanrakentajana koulun ja romaniperheen välillä.

”Perheeseen on jännittyneessä tilanteessa helpompi luoda kontakti, kun sen voi tehdä

”Perheeseen on jännittyneessä tilanteessa helpompi luoda kontakti, kun sen voi tehdä ihminen, joka tuntee sekä kouluyhteisön että romaniperheen normit ja käytännöt.”

ihminen, joka tuntee sekä kouluyhteisön että romaniperheen normit ja käytännöt. Näin hän voi rakentaa kodin ja koulun välisen kuilun yli sillan, jonka yli voi turvallisesti molemmin puolin kulkea.”

Grönstrandin toinen pääviesti opettajille on, että ihmiset ovat lopulta enemmän samanlaisia kuin erilaisia.

”Erilaisuus konkretisoituu eri tavalla, jos koulun käytävällä kävelee vastaan esimerkiksi romanipukuun pukeutunut nainen, kuten minä. Itse olen koulussa työskennellessäni törmännyt lukemattomia kertoja siihen, että oppilas ei näe minua mitenkään erilaisena, vaan yhtenä koulun aikuisista. Kerran tuli eräs ekaluokkalainen poika keskustelemaan ja kysyi, että ’miksi sulla on tuommoinen hame’. Aloin sitten kertoa romanikulttuurista, mutta kyse olikin siitä, että olen kuraattori. Poika nimittäin ajatteli, ettei hänestä voi koskaan tulla koulukuraattoria, kun silloin täytyisi pitää hametta. Meillä oli hyvin mielenkiintoinen keskustelu.”

Vallankumouksellinen malli

Grönstrand korostaa, että romaniaikuisen läsnäolo kouluyhteisössä tuo erilaisuuden eri tavalla iholle ja tutuksi kuin vapaa-ajalla. Monet asiat romanien historiassa heijastuvat yhä valtaväestön edustajien asenteisiin, ja ennakkoluulojen kohtaaminen voi horjuttaa lapsen arjen turvallisuutta. Samankaltainen on maahanmuuttajataustaisten lasten tilanne: kielteiseen suhtautumiseen törmääminen voi heikentää yhteisöön kuulumisen tunnetta. Jos koulussa on kuitenkin läsnä lapsen oman kulttuurin tunteva aikuinen, tunne sen sijaan voimistuu. Tutulta tuntuva ihminen on konkreettinen tervetulotoivotus.

Grönstrandin malli on yksinkertainen, mutta hän on saanut huomata, että sitä on pidetty vallankumouksellisena.

”En osannut kuvitellakaan, miten pientä likkaa viedään New Yorkia myöten tämän asian takia. Ja että maalaisjärkeä käyttämällä on voinut luoda tällaisen konkreettisen menetelmän”, Grönstrand nauraa.

Hän myös korostaa, että kyllä romanitaustaisia koulunkäyntiavustajia on ollut olemassa jo kauan. Hänetkin Kauhajoen kaupunki palkkasi tehtävään jo vuonna 2001. Tuolloin luokassa tai koulussa ei kuitenkaan ollut romanioppilaita, eikä tehtävään sisältynyt erillistä romanilasten ohjaamista. Avustajat ovat myös opettaneet romanikieltä jo 1990-luvulla. Tiettyä konkreettista, ääneen lausuttua toimintamenetelmää ei ole kuitenkaan ollut käytössä.

Rohkaisevia tuloksia

Nyt Kauhajoella toimii kokopäiväinen, romanikulttuurin tunteva koulunkäyntiavusta-

ja, jonka työpanoksesta puolet on kohdistettu romanioppilaille. Avustaja voi kuitenkin työskennellä romanioppilaiden kanssa myös koko päivän, viikon tai jopa kuukauden, jos tilanne sitä vaatii. Muuten hän toimii kouluyhteisössä aivan normaalisti yhtenä sen aikuisista. Avustaja työskentelee enimmäkseen yläkoulun puolella, mutta lisäksi on voitu palkata määräaikaisia romanityöntekijöitä kouluihin, joissa on tarvetta romanikulttuurin tuntevalle aikuiselle.

Tulokset ovat olleet erinomaisia: sata prosenttia kauhajokisista romanilapsista käy tällä haavaa koulua, kun vielä vajaa kymmenen vuotta sitten he pääsääntöisesti keskeyttivät koulunsa. Osa romaneista etenee myös lukioon tai valmistuu ammattikoulusta ammattiin. Projektin mallia on lisäksi sovellettu hyvänä käytäntönä myös muualla maassa, ja sitä voi hyödyntää myös maahanmuuttajataustaisten lasten koulunkäynnin tukena. ■

KIRSI GRÖNSTRANDIN TÄRKEIMMÄT NEUVOT HYVÄÄN KÄYTÄNTÖÖN ROMANILASTEN KOULUNKÄYNNIN TUKEMISEKSI:

- Kun tiedät enemmän, luulet vähemmän.
- Ota tarvittaessa rohkeasti kotiin yhteyttä, sillä välittäminen on jokaisen oppilaan perusturva.
- Älä ole yhteydessä vain negatiivisen palautteen muodossa. Positiivinen palaute on myös tervetullut.
- Yhdenvertainen kohtelu. Romanioppilas on koulun oppilas muiden oppilaiden joukossa.
- Opas Kauhajoen kaupungin toimintamallista *Kodin ja koulun kasvatuskumppanuus: www.kauhajoki.fi/tiedostot/Opas_kasvatuskumppanuuteen_romanikodin_kanssa_PDF.pd*

Asuminen on perusoikeus

Asunnottomuuden taustalta löytyy hyvin monenlaisia syitä ja elämäntilanteita. Vailla vakinaista asuntoa ry haluaa etsiä jokaiselle asunnottomalle ihmisarvoisen asunnon kohtuullisessa ajassa.

TEKSTI: MERVI LEPPÄKORPI

Kun Helsingissä päätettiin 25 vuotta sitten perustaa asunnottomien oma edunvalvontajärjestö, asunnottomat olivat autettavia, auttamisen kohteita ja asiakkaita. Järjestön nimi lainattiin maistraatin lomakkeesta, johon saattoi osoitteen sijaan merkitä vaihtoehdon ”vailla vakinaista asuntoa”.

Vailla vakinaista asuntoa ry (VVA) on ennen kaikkea asunnottomien ja asunnottomuutta kokeneiden edunvalvontajärjestö, mutta vuosien kuluessa järjestön työsarka on kasvanut. Nykyään VVA tuottaa varsin ammattimaisia

sosiaalialan palveluja, mutta sen toiminnan hierarkia on matala. Työntekijöillä ei ole nimikylttejä, eikä sen toimitiloissa ole helppo päätellä, kuka läsnä olevista on siellä töissä, kuka vertaisohjaaja ja kuka juuri kävellyt ensimmäistä kertaa ovesta sisään.

Yhdistyksessä on itsestään selvää, että asunnottomuutta kokeneet ovat osallisia sen päätöksenteossa ja asuntopoliittisessa vaikuttamistyössä. Toiminnanjohtaja **Sanna Lehtonen** kertoo, että 20 työntekijästä viisi on kokeneita asiantuntijoita, ja hallitukseen on aina yritetty saada asunnottomuutta kokeneita mukaan.

”Vaikka suureksi kasvaneessa järjestössä kokouspaperien määrä ja vastuu ovatkin kasvaneet niin, että työhön voi olla vaikeaa sitoutua, jos ei ole tottunut byrokratiaan ja tietynlaiseen puhetapaan. Mietin usein, miten valta muodostuu siitä, että asioista tehdään liian vaikeita ymmärtää niille, joita asia koskee.”

Kävijöitä ja jäseniä, ei asiakkaita

VVA tavoittaa ensisijaisesti asunnottomia. Taustoja ei kysellä eikä tilastoida, vaan VVA:n palveluita käyttäessään ihminen on ensisijaisesti vain asunnoton. Hänellä voi olla myös vamma, mielenterveysongelmia tai pitkäaikainen sairaus. Hän voi kuulua etniseen vähemmistöön.

”Vuonna 2013 toimistolle tuli aiempaa enemmän nuoria. Ennen kävi joku satunnainen nuori silloin tällöin”, kertoo **Reijo Pipinen**, VVA:n kokenut asiantuntija.

Pipisellä itsellään on nykyään asunto, mutta hän on yhä aktiivisesti mukana VVA:ssa. Tehdessämme haastattelua kahtena peräkkäisenä päivänä hän ehti samalla järjestää penkit ulos lahjoitustavaroita noutavasta pakettiautosta, käydä puhumassa seminaarissa kokeneena asiantuntijana ja piipahtaa Lahdessa puhumassa asunnottomuuden lopettamisesta.

”Kun suomalaiset pakkautuvat tälle yhdelle niemelle ja asuntoja ei rakenneta riittävästi, seuraus on tämä,” Pipinen analysoi.

”Kadulle voi päätyä avioeron jälkeen, nuorena, pienipalkkaisena, mielenterveysongelmien tai alkoholismin seurauksena, tai kuka mistäkin syystä.”

Samaa viestittävät asunnottomuutta seuraavan Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n tilastot. Suuntana erityisesti pääkaupunkiseudulla on paitsi asunnottomuuden lisääntyminen, myös erityisryhmien asunnottomuuden kasvu. Nuoria asunnottomia on koko maassa noin 2000, heistä kaksi kolmesta pääkaupunkiseudulla. Asunnottomista perheistä maahanmuuttajaperheiden osuus on jo lähes puolet.

Asunto ensin

VVA:n perustamisen yhteydessä järjestö esitti vaatimuksen asuntoloiden lopettamisesta. Ajatus siitä, että jokaisella on oltava nimi postiluukussa, oli tuolloin radikaali. Jan Vapaavuoren asuntoministerikaudella 2007-2011 asuntolat lakkautettiin. Tilalle on syntynyt asumisyksiköitä, joissa jokaisella on oma tila. VVA ylläpitää kaupungin ostopalveluna näistä yhtä, Sällikotia.

Suurin osa VVA:n tuottamista asunnottomien palveluista on matalan kynnyksen palveluita: kuka tahansa voi tulla toimistolle tai vertaistuen ja vapaaehtoistoiminnan keskukseen Helsingin Kurvissa. Lisäksi järjestön partio kiertää öisin vakiintuneita reittejä ja etsii asunnottomia. Ihmiset kohdataan ihmisinä, jotka tarvitsevat asuntoa. Usein kävijän elämästä alkaa asunnottomuutta selvitellessä avautua muitakin ongelmia, joihin tarvitaan apua. VVA:n liikkuva tuki kulkee asunnottomien mukana avittamassa

viranomaiskohtaamisissa ja vierailee yhdistyksen ylläpitämässä toimintakeskuksessa Vartiosaaressa.

Kaikkien eri työmuotojensa avulla VVA onnistuu keräämään asunnottomuudesta tietoa, jota ei muille toimijoille kerry.

”Meille tulevat myös ne ihmiset, jotka ovat pudonneet kaikista tilastoista. Esimerkiksi ne nuoret, joista puhutaan syrjäytyneinä”, Reijo Pipinen kertoo.

Asunnottomuus liikkeessä

Asunnottomien kanssa toimivien järjestöjen eurooppalaisessa kattojärjestössä FEANTSAssa on kiinnitetty huomiota työn ja muiden ansioiden perässä liikkuvien siirtolaisten asunnottomuuteen. Vaikka itäisen Euroopan romanit ovatkin useimmiten esillä majoitustarpeesta puhuttaessa, ovat myös monet siirtotyöläiset vailla kotia.

VVA:lla on hyvin konkreettinen kosketuspinta eurooppalaisen liikkuvan väestön asunnottomuuteen, sillä se on talvisin ylläpitänyt Raha-automaattiyhdistyksen rahoituksen turvin yökahvilaa.

”Yökahvilan funktio on muuttumassa täysin. Se ei enää ole kahvila, vaan siitä on tullut enenevissä määrin hätämajoituspaikka”, harmittelee Pipinen.

Iltaisin työntekijät kohtaavat oven avatessaan kymmenien ihmisten joukon, josta vain 24 mahtuu sisään. VVA:n vaatimus on selkeä: valtiovallan tulisi hoitaa hätämajoitus.

”Meillä on Helsingissä 600 000 asukasta ja Hietaniemessä 60 paikkaa. Eihän se mitenkään riitä”, laskeskelee Pipinen.

Julkisen sektorin toimia odotellessa VVA:n ja sidosryhmien parissa kerätään tietoa tarpeista ja pohditaan ratkaisumalleja. ■

- YK:n ihmisoikeusjulistuksen 25. artiklan mukaan: ”Jokaisella on oikeus elintasoon, joka on riittävä turvaamaan hänen ja hänen perheensä terveyden ja hyvinvoinnin, ravinnon, vaatetuksen, asunnon, lääkintähuollon ja välttämättömän yhteiskunnallisen huollon osalta.”
- Suomen perustuslain 19 § todetaan, että ”Julkisen vallan tehtävänä on edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä”.
- Suomessa asunnottomiksi määritellään ulkona ja tilapäissuojissa majailevat tai asunnon puutteen vuoksi esimerkiksi yömajoissa, hoitokodeissa, erilaisissa laitoksissa tai tilapäisesti sukulaisten ja tuttavien luona asuvat.
- Tutkimusten mukaan viime vuosina asunnottomuus Suomessa on muuttumassa: uusiksi riskiryhmiksi ovat nousemassa maahanmuuttajat, perheet ja nuoret. (Ks. Hyväri Susanna ja Kainulainen Sakari (toim.): Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin, Diakonia-ammattikorkeakoulu, 2013.)

VVA RY

- Vailla vakinaista asuntoa ry:n (VVA) perusti joukko Helsingin Lauttasaaren tukikodin asukkaita kaupungin kahden sosiaalityöntekijän tukemana vuonna 1986.
- VVA:n toiminnan perimmäisenä ajatuksena on, että jokainen ihminen kykenee asumaan itsenäisesti, mikäli hän saa siihen riittävät olosuhteet ja tuen.
- YK:n köyhyyden ja syrjäytymisen vastaisena päivänä 17.10. vietetään vuosittain Asunnottomien yötä.
- Lisätiedot: www.vvary.fi

SV

Oikeisiin töihin

Osatyökykyiset kaipaavat apua työllistymiseen. Ratkaisuksi on kehitetty tuetun työn malli, jonka tavoitteena on todellinen työllistyminen, oikealla työsopimuksella.

TEKSTI: MERVI LEPPÄKORPI

Erilaisia tuetun työllistymisen malleja on kehitelty Suomessa jo 1990-luvun puolivälistä lähtien. Esimerkiksi kehitysvammaisilla tai muilla osatyökykyisillä ihmisillä on ollut mahdollisuus osallistua avotyötoimintaan. Se merkitsee työllistymistä muutaman euron päiväkorvauksella esimerkiksi kunnan tehtäviin tai yritykseen ilman työsuhdetta. Monesti korvauksen maksaa sosiaalitoimi. Järjestöt ovat kritisoineet käytäntöä, ja siitä haluttaisiin eroon.

Helsingissä ihmisiä ei sijoiteta enää avotyötoimintaan, josta monella on ollut kielteisiä kokemuksia. Sen piirissä on enää muutamia, lähinnä ikääntyviä kehitysvammaisia, joiden kohdalla jo aiemmin alkaneen avotyön keskeyttäminen ei olisi yksilöllisesti paras ratkaisu. Helsingin tuetun työllistymisen palvelussa työskentelevä työvalmentaja **Merja Honkanen** kertoo, että asiakkailta saamansa palautteen mukaan työyhteisön ulkopuolelle jääminen omalla työpaikalla on ollut monelle avotyöläiselle kova pala. Kaikki työpaikat eivät myöskään ole pienen korvauksen lisäksi tarjonneet työntekijälleen edes kahveja, mikä on tuntunut pahalta.

Kaupunki onkin pyrkinyt aktiivisesti edistämään osatyökykyisten ihmisten todellista työllistämistä. Tukena on sosiaali- ja terveysviraston alaisuudessa toimiva tuetun työllistymisen palvelu – se tukee ihmisiä, joilla on alan termein ilmaistuna ”vika, vamma tai haitta”, jonka vuoksi työllistyminen on vaikeaa. Palvelun piirissä on tällä haavaa hieman yli 200 asiakasta, joista monet ovat työkyvyttömyyseläkeläisiä.

Palvelussa asiakkaat haastatellaan ja heidän kanssaan kartoitetaan osaamista ja työkykyä. Tämän jälkeen heille etsitään työpaikka, jonka kanssa solmitaan oikea työsopimus. Palkka on työehtosopimuksen mukainen, mikä on mielekästä siksikin, että yhä useammalla kehitysvammaisella tai ihmisellä, jolla on autismin kirjon piirteitä, on ammattikoulutus.

Monenlaisia tehtäviä

Honkanen kertoo, että tuetun työllistymisen palvelu tarjoaa asiakkaille jatkuvaa tukea.

”Aluksi autetaan työpaikan etsimisessä. Asiakkaan kanssa käydään yhdessä työhaastattelussa ja sovitaan työpaikan työkokonaisuudesta. Monet työnantajat toivovat työn alkavan TE-toimiston tukemana työkokeiluna, joka

TYÖ ILAHDUTTAA, PIRISTÄÄ, PARHAILLAAN PARANTAA...
MUTTA!
EI, JOS TUNNET OLOSI ULKOPUOLISEKSI
TAI JOS
ET SAA SAMOJA ETUJA KUIN MUUT TYÖNTEKIJÄT
STOP!
SE ON VAIN OIKEILLE TYÖNTEKIJÖILLE!
VAIN JOS PÄÄSET TEKEMÄÄN TYÖTÄ, JOKA ON MIELLE KÄSTÄ...!
TÄÄLLÄ ON KYLLÄ OLLUT KIVA TEHDÄ TÖITÄ
JA TYÖT SUJUU PALJON PAREMMIN KUN LÖYDETTIIN SINUT TÖIHIN!
... OLEMALLA OSA TYÖYHTEISÖÄ

”Kun ihminen tiedostaa itse, miten haastavaa on päästä työelämään kiinni, ja työtä sitten löytyykin, motivaatio on korkealla.”

usein jatkuu varsinaisena työsuhteena. Tämä on koettu hyväksi, sillä kehitysvammainen henkilö saattaa tarvita pidemmän ajan oppiakseen työn. Jos työnantaja ja -tekijä huomaavat, että työ ei onnistu, ei työsuhdetta tarvitse katkaista koeajan jälkeen.”

Palkkatuki voi auttaa niitä, jotka eivät ole työkyvyttömyyseläkkeellä. Monilla heistä on erilaisia autismin kirjon piirteitä. Palkkatuella työllistyvät ihmiset ovat usein erilaisissa pätkätöissä ja tarvitsevat muita useammin tukea uuden työn löytymisessä. Tällaisia töitä on saatu esimerkiksi sosiaali- ja terveysviraston alaisista yksiköistä ja kaupungin toimitila- ja hyvinvointipalveluja tuottavalta liikelaitos Palmialta.

Moni on saanut työpaikan esimerkiksi kaupan hyllyttäjänä. Hampurilais- ja lounasravintolassa osa-aikaiset työntekijät ovat tervetullutta kiireapua, joka pitää yllä siisteyttä ja järjestelee mausteita ja aterimia. Toimistotöissä ja rahoitusalalla monet työllistyvät arkistointi- ja tallennustehtävissä ja varastoissa logistiikassa tai trukkikuskeina.

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveysvirasto on palkannut työntekijöitä päiväkoteihin ja vanhainkoteihin avustaviin tehtäviin. Päiväkodeissa työ voi olla vaikkapa lasten pukemisessa ja riisumisessa tai ruokailussa auttamista ja päivälevon jälkeen petaamista. Myös siivoustehtäviin on otettu tukea tarvitsevia työntekijöitä.

Työyhteisöissä tuetun työllistymisen kautta rekrytoidut ovat usein hyvin pidettyjä.

”Kun ihminen tiedostaa itse, miten haastavaa on päästä työelämään kiinni, ja työtä sitten löytyykin, motivaatio on korkealla”, arvelee Honkanen.

Työllistäminen kannattavaa kaupungille

Kunnalle tai kaupungille työllistyminen kannattaa: 2000-luvun alussa laskettiin jokaisen palveluun käytetyn euron tuottavan 1,30 euroa. Työllistyneellä ihmisellä on myös vähemmän tai ei lainkaan tarvetta kunnan järjestämään päivätoimintaan, ja he käyttävät vähemmän sosiaalipalveluja. Työllistyneen sanoin: ”Työ ilahduttaa, piristää, parhaillaan parantaa.”

Tuetun työllistymisen palvelu on mukana tukemassa työntekijää ja työnantajaa myös myöhemmässä vaiheessa, ja molempiin pidetään yhteyttä. Työntekijän työhyvinvointia tarkkaillaan. Jos työntekijä tarvitsee tukea organisaatiouudistusten aikana tai henkilöstön vaihtuessa, tukea on tarjolla. Kaikki eivät kuitenkaan näitä palveluita tarvitse.

Osa-aikainen työ sopii monelle. Työaikaa voi rajoittaa toimintakyvyn ohella työkyvyttömyyseläkkeen joustamattomuus sillä osatyökykyinen saa tienata noin 740 euroa kuukaudessa keskeyttämättä tai lakkauttamatta eläkettään (tieto vuodelta 2013). Matalapalkka-aloille työllistyvillä osa-aikaisilla tulot voisivat jäädä niin pieniksi, ettei eläminen onnistu. Työtä kannattaakin ottaa vastaan

vain tulorajojen mukaisesti, vaikka haluaisi ja voisi tehdä pidempää työpäivää. Merja Honkanen haaveilee joustoista, jotka mahdollistaisivat toimeentulon ja juuri sopivan työmäärän.

- YK:n yleissopimus vammaisten ihmisten oikeuksista korostaa yhdenvertaista oikeutta työhön.
- Perustuslain mukaan jokaisella on oikeus hankkia elantonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Julkisen vallan on edistettävä työllisyyttä ja pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus työhön (19 §).
- Yhdenvertaisuuslain mukaan ketään ei saa syrjiä esimerkiksi vammaisuuden perusteella. Syrjintä voi olla välitöntä tai välillistä (6 §). Työn teettäjän on tarvittaessa ryhdyttävä kohtuullisiin toimiin vammaisen henkilön työhön pääsemiseksi, työssä selviämiseksi ja työuralla etenemiseksi (5 §).
- Osatyökykyinen on viime aikoina korvannut julkisessa keskustelussa käsitteen vajaakuntoinen. Osatyökykyisen käsitettä ei ole kuitenkaan tarkkaan määritelty, eikä sitä käytetä lainsäädännössä. Osatyökykyinen voidaan määritellä "henkilöksi, jolla on käytössä osa työkyvystään ja myös halu tämän kyvyn käyttämiseen". (Ks. Osatyökykyisten työllistymisen edistäminen, sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:6)
- VATES-säätiö on vuonna 1993 perustettu asiantuntijaorganisaatio, joka toimii vammaisten ja osatyökykyisten ihmisten yhdenvertaiseksi työllistämiseksi (www.vates.fi).

SV

Lähteet:

Ylipaavalniemi, Pasi: Erityistyöllistämisen yksiköt heikossa työmarkkina-asemassa oleville henkilöille. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2005:27.

VATES-säätiön nettisivut www.vates.fi

Vanhusten moninaisuus huomioon palveluissa

TEKSTI: JUSSI FÖRBOM

Jos ikääntynyt ihminen kuuluu seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön, kohdellaanko häntä vanhainkodissa tai palvelutalossa todellisen identiteettinsä mukaisesti? Yhdenvertainen vanhuus -hankkeessa vuonna 2012 tehdyn kyselyn perusteella vastaus on kielteinen.

Yhdenvertainen vanhuus -hankkeen kyselyyn vastasi 92 vanhuspalvelun ammattilaista hankkeen yhteistyökumppanina toimivan Helsingin Seniorisäätiön neljässä vanhainkodissa. Vastaajien mukaan seksuaalisen ja sukupuolisen suuntautumisen moninaisuutta ei oteta heidän työssään huomioon mitenkään. Syyksi mainittiin, että heidän asiakkainaan ei ole näihin vähemmistöihin kuuluvia ihmisiä. Vastaajista 54 prosenttia sanoi, ettei seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen asemaa asiakasryhmänä ollut käsitelty heidän koulutuksessaan lainkaan. Ristiriitaista oli, että ammattilaisten mukaan asiakkaat kohdataan ja palvelut rakennetaan kuitenkin kaikille yhdenvertaisesti.

Seta ry:n, Mummolaakso ry:n ja Suomen Karhut Fin-Bears ry:n kolmivuotisessa *Yhdenvertainen vanhuus* -projektin tärkeimpänä tavoitteena on vakiinnuttaa sukupuoli-identiteetin, sukupuolen ilmaisun ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus osaksi vanhustyötä ja siitä käytävää keskustelua. Tärkein työmuoto on tiedon jakaminen vanhuspalveluiden työntekijöille, alan opiskelijoille ja ikääntyville ihmisille. Projekti on osa Raha-automaattiyhdistyksen *Eloisa ikä* -ohjelmakokonaisuutta (2012–2017).

Yhdenvertainen vanhuus -projektissa halutaan vakiinnuttaa sukupuoli-identiteetin, sukupuolen ilmaisun ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus osaksi vanhustyötä.

”Vähemmistöyhteisön sisältä noussut hartain toive on, että ihminen saisi esimerkiksi lomakkeessa itse määritellä oman sukupuolensa, oman perhetilanteensa tai lähisuhteensa.”

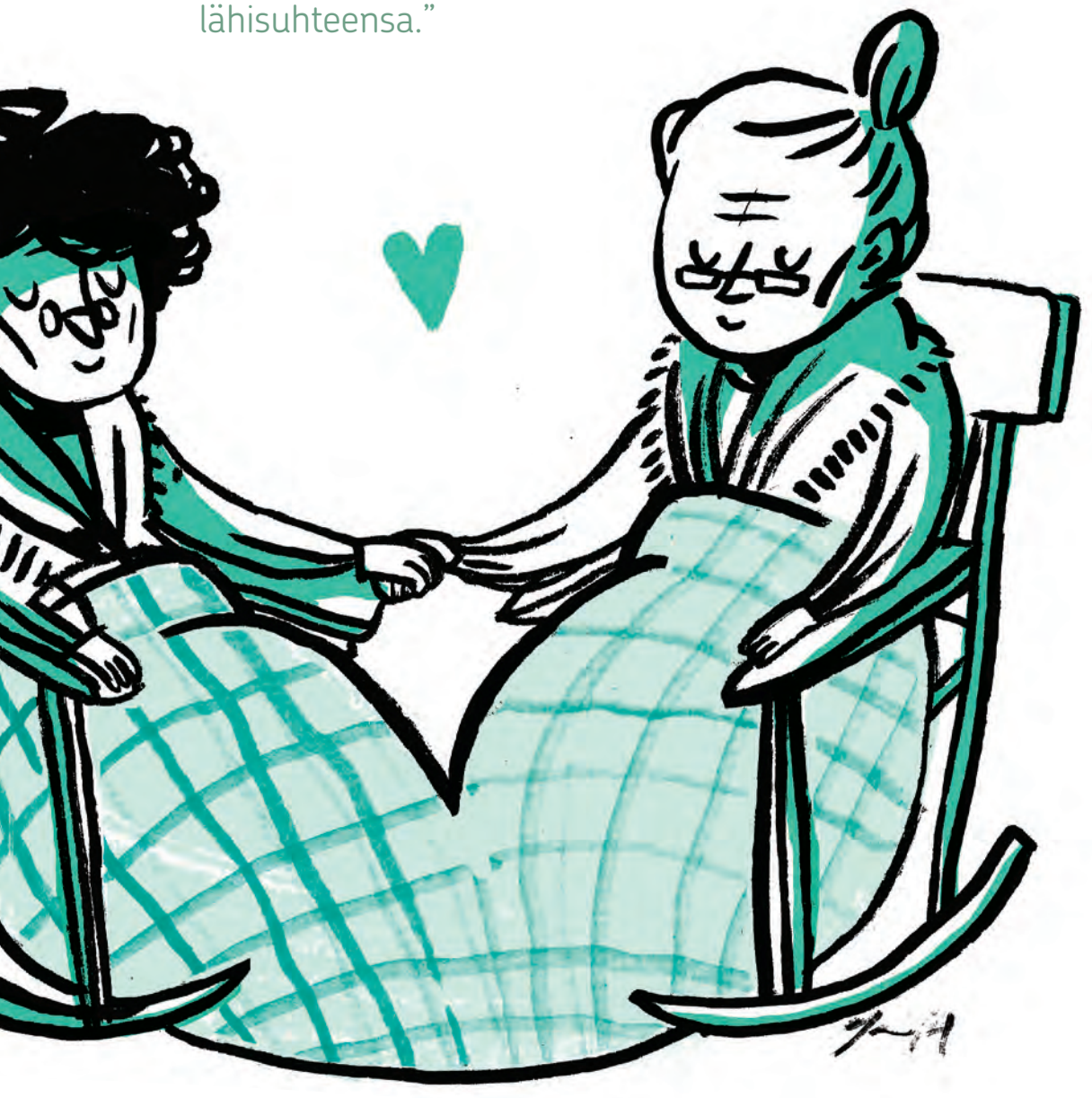

Hankkeen taustalla on laaja joukko vanhustyön ammattilaisia, palveluiden tuottajia, sosiaali- ja terveysalan koulutuksen ammattilaisia sekä Setan jäsenjärjestöjen ja muiden seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen asiaa ajavien järjestöjen edustajia.

Samanlaisuuden harha

Projektikoordinaattori **Salla-Maija Hakola** sanoo, että yksitotinen pyrkimys yhdenvertaisuuteen luo illuusion, että kaikki vanhukset ovat samanlaisia ja heillä on samanlaiset perheet.

”Ne, jotka eivät tähän kaavaan sovi, jäävät liminaatilaan, jossa heillä ei ole sosiaalista todellisuutta, vaikka he olisivat fyysisesti olemassa.”

Hakola kuvailee, että konkreettinen esimerkki seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuuden näkymättömyydestä vanhuspalveluissa ovat erilaiset palvelutarpeen kartoitukset tai hoitotietolomakkeet. Niissä saatetaan kysyä perhetilanteesta ilman, että vaihtoehdoksi voisi valita rekisteröidyn parisuhteen.

”Vähemmistön edustaja joutuu pohtimaan, mitä voi itsestään kertoa, ja mikä tuntuisi kunnolliselta. Samaan aikaan ammattilaisten viestintä kumpuaa jatkuvasti oletusarvoista: onko teillä miestä, onko aviovaimoa, onhan teillä lapsenlapsia?”

Kohti yhdenvertaisempaa palvelua

Hakolan mukaan projekti ei voi paikata ammattilaisten työssä esiintyviä aukkoja, mutta se voi käynnistää positiivisia kehityskulkuja kohti yhdenvertaisempaa palvelua.

”Me voimme kouluttaa ja välittää tietoa siitä, mitä merkitsee, että joku ihminen on haavoittuvassa asemassa, ja mitä silloin pitää ottaa huomioon. Vanhuspalvelulaissa ja laatusuosituksissa puhutaan haavoittuvaisista riskiryhmistä, sosiaalisesta esteettömyydestä ja siitä, että jokaisella on oltava mahdollisuus olla oma itsensä ilman pelkoa syrjinnästä. Mutta, mitä se moninaisuusnäkökulmasta lopul-

- Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöön kuuluvat ikääntyneet kokevat sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttöön liittyviä pelkoja ja huolia erityisesti ennakkoluulojen, väärinkäsitysten ja tiedon puutteen vuoksi. Tilanne kävi ilmi Setan vuonna 2010 julkaisemasta Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt, vanheneminen ja palveluntarpeet -katsauksesta.
- Katsauksen mukaan syrjinnänpelkoon ja nuiviin asenteisiin liittyvä palveluiden välttäminen voi aiheuttaa vanhusten syrjäytymistä sekä terveysongelmia.
- Jenni Jalavan opinnäytetyötä (Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen toiveet ja tarpeet yhdenvertaiseen vanhuuteen, 2013) varten tekemässä kyselyssä suurin osa vastaajista koki, että sosiaali- ja terveydenalalla työskentelevien tiedot seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuudesta ovat heikot.
- Jalavan tutkimuksesta nousi esille myös se, että osa sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöön kuuluvista henkilöistä oli jättänyt sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita käyttämättä mahdollisen epäasiallisen käyttäytymisen pelossa.

SV

ta kunkin kohdalla tarkoittaa?" Hakola kysyy.

Loppujen lopuksi kyse on yhdenvertaisuudesta ja itsemääräämisoikeudesta. Projektissa halutaan tukea viranomaisia ja tarjota konkreettisia työkaluja niitä koskevien velvoitteiden toteutumisessa – etenkin nyt, kun yhdenvertaisuuslakia ja tasa-arvolakia ollaan parhaillaan uudistamassa. Hakolan mukaan moninaisuuden huomioiminen on muututtava osaksi vanhuspalvelun ammattilaisten asiantuntijuutta, jotta asiakkaiden ei tarvitse arvella, uskaltaako itsestään kertoa kaikkea, ja ovatko tietyt palvelut todella kohdistettu hänelle. Yhtä tärkeää on valtavirtaistaa itsemääräämisoikeuden merkitys myös alan koulutussisältöihin.

Hakola kuvailee, että ammattilaisten ajatukset nainen–mies-dikotomiasta ovat hämmentävän tiukassa yhtä lailla parisuhteen kuin sukupuolenkin määrittelyn suhteen. Hurjin reaktio kysymykseen seksuaalivähemmistöihin kuuluvien asiakkaiden huomioimisesta on ollut, että eiväthän homot tai lesbot tule asiakkaiksi vielä pariinkymmeneen vuoteen. Silloin kyse on ajatusrakennelmasta, jossa homous on käyttäytymis- tai elämäntapavalinta eikä lainkaan koske nykyhetken ikääntyneitä ihmisiä.

Vapaus määritellä itsensä

Hakola kertoo, että jo nyt osataan ottaa paremmin huomioon ihmisistä suoraan ilmi käyvä moninaisuus, kuten etninen tausta. Myös vanhuspalvelulain laatusuosituksissa on hyvin huomioitu erilaisia palveluiden käyttäjiä. Niiden mukaan palveluita rakennettaessa on otettava huomioon muu muassa ikärakenne-ennuste, etenevät muistisairaudet, taloudellinen tilanne ja asuinympäristön esteettömyys. Listalta puuttuvat kuitenkin esimerkiksi perhemuoto, kieli, uskonto, vakaumus, seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli-identiteetti, joiden merkitys on Hakolan mukaan ratkaiseva. Juuri tästä syystä Yhdenvertainen vanhuus -hankkeen lähtökohtana onkin moniulotteisuus: ihminen voi kuulua sekä seksuaali- että etniseen vähemmistöön ja olla lisäksi vaikkapa aistivammainen.

"Vähemmistöyhteisön sisältä noussut hartain toive on, että ihminen saisi esimerkiksi lomakkeessa itse määritellä oman sukupuolensa, oman perhetilanteensa tai lähisuhteensa, eikä lähtötilannetta olisi niin valmiiksi määritelty. "Hakolan mukaan kyse on siis lopulta siitä, mitä itsemääräämisoikeus todella merkitsee. Jos palveluissa halutaan saada tietoa vaikkapa ihmisen sosiaalisesta verkostosta, siellä ajatellaan, että sen saa selville tiedustelemalla siviilisäätyä, leskeyttä ja eroa. Mutta ihminen voi olla eronnut tai leski ja hänellä voi silti olla valtava verkosto ihmisiä, jotka kantavat hänelle ruokaa, kun hän on sairaana, Hakola muistuttaa.

"Pitäisi kysyä, kuka sinun perheesi muodostaa. Ihmisen pitää saada määritellä se itse. On luovuttava ennakko-oletuksista ja -asetelmista, sillä perhemuodot ovat moninaisia, ja niiden näkyväksi tekeminen olisi äärimmäisen tärkeää erityisesti vanhuspalveluissa." ■

Lisätietoa:

Yhdenvertainen vanhuus -hanke ja tutkimuksia: http://seta.fi/yhdenvertainen-vanhuus

TALONYHTIÖN
ILMOITUSTAULU
OHJEITA
SAUNA
PYYKKITUPA

Kotilo-hanke edistää asumisen yhdenvertaisuutta

Kun eri taustoista tulevat naapurit saavat asiallista tietoa toisistaan, ristiriidat ja ennakkoluulot vähenevät. Kotilo-hankkeessa on kehitetty naapuruussovittelua ratkomaan arjen ongelmia.

TEKSTI: JUSSI FÖRBOM

Asuminen edellyttää usein toimimista yhdessä naapureiden kanssa, eikä ristiriidoilta voi aina välttyä. Monesti niiden takana on kuitenkin vain pieniä väärinymmärryksiä tai tietämättömyyttä yhteisistä pelisäännöistä. Riidan siemeneksi riittää, että uusi asukas ei ymmärrä, että pesutupavuoron aloittaminen kymmenen minuuttia myöhässä sotkee seuraavan käyttäjän aikataulut. Näkemyseroja voi syntyä vielä enemmän silloin, kun asukkaista toinen on alunperin kotoisin toisesta maasta.

Vuodesta 2006 lähtien toiminut Suomen Pakolaisavun *Kotilo*-hanke on tarttunut asumisen pelisääntöihin ja viihtyvyyskysymyksiin konkreettisella tavalla. Hankkeessa on koulutettu kiinteistöyhtiöitä ja asukasaktiiveja Tampereella, Turussa ja Helsingissä erityisesti alueilla, joissa asuu paljon maahanmuuttajia. Kotilossa on myös kehitetty naapuruussovittelua ja valtavirtaistettu siitä saatuja tuloksia. Projektin rinnalla kulki kevään 2008 ajan myös Euroopan pakolaisrahaston rahoittama Omaan kotiin -hanke, jossa järjestettiin pakolaisille ja turvapaikanhakijoille koulutuksia asumiseen liittyvistä teemoista.

Hankejohtaja **Timo Karppinen** kuvaa Kotilon työtä käytännönläheiseksi yhteydenpidoksi kaikkien asumisen osapuolten kesken. Hanke on tehnyt myös keskustelun ja sovittelun mahdolliseksi eri osapuolten välillä. Tärkein työväline on ihmisten tarpeiden kuunteleminen ja niistä keskusteleminen sekä reagointi arjessa esille nouseviin kysymyksiin.

”Olemme onnistuneet siinä, että teemme työtä kaikilla toimitasoilla yhtä aikaa: asukkaista aina päättäjiin asti. Olemme myös oppineet välittämään kokemuksia käytännön asumiskysymyksistä sujuvasti tasolta toiselle”, Karppinen sanoo.

Asumisongelmat koskevat kaikkia

Kotilon työntekijät ovat osallistuneet myös maahanmuuttajille suunnattuihin Asumispakki-koulutuksiin, joissa käsitellään räätälöidysti niitä asumiseen liittyviä asioita, jotka askarruttavat Suomeen muuttaneita. Asumispakki on Pakolaisavussa kehitetty, erityisesti maahanmuuttajille suunnattu opastuspaketti asumisen arkisista kysymyksistä.

Koulutusten luentokalvot ovat vapaasti kaikkien käytettävissä, ja ne sopivat työvälineeksi esimerkiksi vastaanottokeskusten työntekijöille, kuntien pakolais- ja monikulttuurisuusvastaaville sekä muille asumisneuvontaa antaville toimijoille. Kotilon työntekijöitä voi pyytää pitämään tietylle kohderyhmälle räätälöityä koulutussarjaa tai kertaluonteista asumisopastusta esimerkiksi maahanmuuttajien kielikursseille, taloyhtiöiden kokouksiin tai vastaanottokeskuksiin.

Timo Karppinen kertoo, että maahanmuuttajien moniongelmainen syrjäytyminen, jossa asuminen on merkittävässä asemassa, alkaa vasta vähitellen nousta esille. Uudenlaiset asumiskysymykset lisääntyvät, kun siirtyminen vastaanottokeskuksesta itsenäiseen asumiseen ei enää kaikkien kohdalla tapahdu ohjatusti, vaan ihmiset etsivät asuntoja myös itsenäisesti.

”Jos maahanmuuttajataustainen nuori sitten päätyy esimerkiksi tekemään huonon vuokrasopimuksen, häntä ei voi nähdä enää maahanmuuttajana. Hän on ennen kaikkea nuori, jolla on aivan samanlaisia elämänhallintaan sekä työn ja asumisen järjestämiseen liittyviä pulmia kuin kaikilla muillakin nuorilla. Silloin asunnottomuuskin on niin sanottua normaalia asunnottomuutta, eikä enää erityisesti maahanmuuttoon liittyvä kysymys. Siksi niin

- Sisäasiainministeriön Yhdenvertaisuus asumisessa -hanke teki vuonna 2008 selvityksen asumisen yhdenvertaisuuden toteutumisesta pääkaupunkiseudulla. Selvitystä varten haastateltiin 45 maahanmuuttajaa kuudesta eri kaupunginosasta Helsingistä, Vantaalta ja Espoosta.
- Maahanmuuttajavaltaisissa kerrostaloissa esiintyi selvityksen mukaan konflikteja ja syrjintää niin kantaväestön, eri maahanmuuttajaryhmien kuin myös samaan etniseen ryhmään kuuluvien välillä.
- Yksi vastaus asumiseen liittyviin ongelmiin on Pakolaisavun Kotilo-hanke, jossa on koulutettu kiinteistöyhtiöitä ja asukasaktiiveja asumiseen liittyvistä ongelmatilanteista Tampereella, Turussa ja Helsingissä erityisesti alueilla, joissa asuu paljon maahanmuuttajia. Kotilo on kehittänyt myös naapuruussovittelua.
- Tieto asukkaiden eri tavoista ja taustoista sekä yhteiset pelisäännöt edistävät naapurisopua ja asukkaiden yhdenvertaisuutta.
- Kotilosta vuonna 2008 tehdyn ulkoisen arvioinnin mukaan hanke on onnistunut hyvin tavoitteissaan. Tiivis yhteistyö kiinteistöyhtiöiden kanssa on taannut sen, että kehitetyt toimintamallit, erityisesti naapuruussovittelu, on saatu toimiviksi ja kiinteistöyhtiöiden kannalta hyödyllisiksi toimintamalleiksi. Projektin parhaita ja tehokkaimpia käytäntöjä ovat arvioinnin mukaan olleet naapuruussovittelu sekä asumispakkikoulutukset.
- Lisätietoja Kotilosta: http://pakolaisapu.fi/fi/kotimaan-tyo/kotilo.html.

SV

”Olemme voineet tarjota eri osapuolille faktoja ja välineitä, joiden avulla ihmisten kohtaaminen ihan vaikka vain siellä taloyhtiön pesutuvassa on ollut helpompaa.”

sanotun maahanmuuttajasensitiivisen työn osuus vähenee tai ainakin työn on muutettava muotoaan Kotilon kaltaisissa hankkeissa.”

Oikealla tiedolla syrjintää vastaan

Voidaanko Kotiloa pitää myös syrjinnän vastaisena hankkeena?

”Ehkä siinä mielessä, että projektiin on kertynyt valtavasti realistista, pitkään kokemukseen perustuvaa ja ajantasaista tietoa asumisen kysymyksistä, jota voidaan jakaa monipuolisesti eri toimijoiden kesken. Tietopohjan avulla voi käydä avointa keskustelua siitä, mitä eri tilanteissa voi olla odotettavissa. Olemme voineet tarjota eri osapuolille faktoja ja välineitä, joiden avulla ihmisten kohtaaminen vaikka vain taloyhtiön pesutuvassa on ollut helpompaa”, Karppinen kuvailee.

Niille, joilla on jo valmiiksi syrjiviä ajatuksia, ei asumisen kontekstissa Karppisen mukaan voi mitään, mutta jo tiedon saaminen naapurista ja tämän taustasta, auttaa varsin moneen asiaan.

Karppinen kertoo, että sekä suora sovittelu että esimerkiksi luennot pakolaisuudesta ovat keinoja, jotka auttavat ihmisten kaksisuuntaista integraatiota.

”Suurin etumme on siinä, että me toimimme ihmisten parissa. Se on nyt ja tulee olemaan äärimmäisen tärkeä osa tätä työtä. Kaikki pohjautuu siihen, että asukkaat ovat ensisijaisesti ihmisiä, eivät esimerkiksi maahanmuuttajia. Jos jotain tapahtuu, siihen on syynsä, ja niihin syihin voidaan vaikuttaa jakamalla tietoa ja sopimalla pelisäännöistä.” ■

Kampanjasta lisäpotkua syrjinnän vastustamiseen

Syrjinnästä vapaa alue -merkki työpaikan seinällä kertoo, että organisaatiossa halutaan suhtautua syrjintään ja yhdenvertaisuuteen vakavasti. Merkki on vain pieni ele, mutta se voi auttaa syrjintään liittyvien kysymysten esille nostamisessa.

TEKSTI: PANU ARTEMJEFF

Vaikka yhdenvertaisuudesta ja syrjimättömyydestä kirjoitetaan nykyään varsin usein mediassa, voi esimerkiksi työpaikolla tuottaa vaikeuksia löytää sopivaa tilannetta yhdenvertaisuudesta puhumiselle.

Yksi jo laajalle levinnyt keino teeman esille nostamiseksi on julistaa työpaikka tai muu organisaatio syrjinnästä vapaaksi alueeksi. Syrjinnästä vapaa alue -kampanja on kaikenlaisen syrjinnän, kiusaamisen ja häirinnän vastainen kampanja, jonka avulla organisaatiot ja työyhteisöt voivat kertoa sitoutumisestaan syrjimättömyyden periaatteeseen. Syrjinnästä vapaaksi alueeksi julistautuminen merkitsee syrjinnän vastustamista, siihen puuttumista ja kaikkien ihmisten yhdenvertaisuuden tunnustamista.

Syrjinnästä vapaa alue -kampanjan suunnittelusta ja toteutuksesta vastaavat yhteistyössä Suomen Monikulttuurinen Liikuntaliitto Fimu, Vammaisfoorumi, Ihmisoikeusliitto, Seta, Nuorisoyhteistyö Allianssi ja sisäministeriön koordinoima Yhdenvertaisuus EtuSijalle -hanke.

Syrjinnästä vapaaksi alueeksi haluava organisaatio täyttää julistautumislomakkeen internetissä yhdenvertaisuus.fi-sivustolla. Julistautumisen jälkeen organisaatio saa postitse Syrjinnästä vapaa alue -liikennemerkin, joka laitetaan näkyvälle paikalle, esimerkiksi kahvihuoneeseen, tehdashalliin tai toimiston eteistilaan. Julistautuminen on symbolinen ele yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden puolesta. Merkin lisäksi julistautumisesta ja sen merkityksestä on tärkeää keskustella työpaikalla vaikkapa henkilöstöinfossa tai muussa vastaavassa tapahtumassa, jossa henkilöstö on koolla.

Syrjinnästä vapaiksi alueiksi julistautuneita organisaatiota on tällä hetkellä jo noin 700 eri puolilla Suomea, ja ne edustavat monia eri toimialaoja, kuten kirjastoja, poliisilaitoksia, oppilaitoksia, ministeriöitä, eri alojen järjestöjä ja yrityksiä. Mukaan on liittynyt myös yksittäisiä tapahtumia.

”Kun minä en kiusaa, kukaan ei kiusaa!”

Syrjinnästä vapaa alue -kampanja kannustaa mukaan lähteviä tahoja pohtimaan osaltaan sitä, mitä syrjimättömyys heille tarkoittaa, mil-

SYRJINNÄSTÄ VAPAA TYÖYHTEISÖ SITOUTUU:

- Kohtelemaan kaikkia asiakkaita ja henkilökuntaa yhdenvertaisesti riippumatta henkilön sukupuolesta, iästä, etnisestä alkuperästä, uskonnosta tai vakaumuksesta, mielipiteestä, terveydentilasta, vammaisuudesta tai seksuaalisesta suuntautumisesta.
- Tiedottamaan kaikille työntekijöille julistautumisesta syrjinnästä vapaaksi alueeksi.
- Laittamaan Syrjinnästä vapaa alue -merkin näkyvästi esille organisaation tiloihin.
- Ottamaan kaikki ilmoitukset ja epäilykset syrjinnästä vakavasti.

laisin keinoin yhdenvertaisuutta edistetään ja miten organisaatio toimii, jos joku kokee tulleensa syrjityksi.

Jokainen kampanjaan mukaan lähtevä taho tekee siitä omanlaisensa. Tampereen Lielahden yhtenäiskoulu liittyi mukaan kampanjaan vuoden 2013 keväällä. Toiminta käynnistyi koulun juhlasalissa, minne alakoululaiset olivat kerääntyneet seuraamaan julistautumista. Yläkouluun viesti kiiri keskusradion kautta oppilaskunnan välityksellä, kertoo opettaja **Tarja-Kaarina Lääperi**. Lielahden koulun tunnuslause kuuluu: ”Kun minä en kiusaa, kukaan ei kiusaa!”. Syrjintää on käsitelty koulussa esimerkiksi elämänkatsomustunneilla ja aamunavauksissa.

Helsinkiläisellä Malmin nuorisotalolla kampanjaa on pidetty onnistuneena yhdenvertaisuuskampanjana, ja se on herättänyt keskustelua talolla käyvien nuorten keskuudessa. Nuorisotalon eteisessä tulijoita tervehtivä kampanjamerkki on hyvä muistutus siitä, että ketään ei saa syrjiä missään. Nuoret ovat myös heittäneet vitsiä siitä, kuinka suuren alueen liikennemerkki oikeasti kattaa: onko tuo nurkka sitten sellainen, missä saa syrjiä? Nuoret ovat kampanjan kannustamana keskustelleet erilaisista vähemmistötaustoista ja siitä, että eri vähemmistöjen ei pidä myöskään syrjiä toisiaan. Esimerkiksi muslimipoika on ääneen todennut, että ”ei kannata dissata toista vähemmistöön kuuluvaa, homoseksuaalia poikaa”.

Metropolia Ammattikorkeakoulu liittyi kampanjaan jo useampi vuosi sitten. Metropoliassa yhdenvertaisuutta on edistetty organisaation strategiasta lähtien. Myös yhdenvertaisuusohjelmaa on käyty läpi ammattikorkean henkilökunnan kanssa ja työhyvinvointikyselyissä selvitetään syrjintäkokemuksia.

Jokainen koulu ja oppilaitos voi räätälöidä itselleen omannäköistä toimintaa syrjinnän vastustamiseksi. Syrjinnästä vapaa alue -kampanjasivuston materiaaleista saa tarvittaessa lisäpotkua ideointiin.

Syrjinnästä vapaa alue -kampanja voi parhaimmillaan toimia lähtölaukauksena organisaation kehittämistyölle kohti kulttuuria, jossa jokainen työntekijä, työnhakija, asiakas tai muuten toiminnassa mukana oleva kokee olevansa yhdenvertaisessa asemassa. Hienointa on, jos erilaista osaamista osataan käyttää yhteisön voimavarana. Pienelläkin yhdenvertaisuutta korostavalla eleellä voi olla suuri merkitys kaikille organisaation toiminnassa mukana oleville. ■

MUISTILISTA SYRJINNÄSTÄ VAPAALLE ORGANISAATIOLLE

1. Tiedottakaa kaikille organisaation sitoutumisesta kampanjaan.

Miettikää ensin, miten ja milloin tiedottaminen tapahtuu. Voitte järjestää tiedotustilaisuuden, ottaa asian esille viikkopalaverissa tai henkilöstöpäivänä. Varmistakaa tiedotuksen onnistuminen käyttämällä mahdollisimman montaa tiedotuskanavaa.

Ainakin nämä asiat on hyvä ottaa esille:

- mistä kampanjassa on kysymys
- mitä yhdenvertaisuus tarkoittaa
- mitä syrjintä tarkoittaa
- mikä on merkin idea
- miksi kampanjaan liittyminen koettiin organisaatiossa tärkeäksi
- kuka päätti kampanjaan liittymisestä
- mihin merkki laitetaan
- mitä tehdä, jos kohtaat syrjintää

Tiedotuksen pohjana voit käyttää kampanjan internetsivustolta löytyvää materiaalia, www.yhdenvertaisuus.fi/kampanjat/syrjinnasta_vapaa_alue.

Tiedottakaa myös sidosryhmillenne liittymisestä kampanjaan ja haastakaa heidät mukaan.

2. Laittakaa merkki seinälle

Laittakaa kampanjamerkki näkyvälle paikalle organisaation tiloissa (esimerkiksi kahvihuone, tehdashalli, nuorisotalon tai koulun aula tai liikuntapaikan seinä).

3. Mitä muuta voitte tehdä?

Haastakaa muita mukaan kampanjaan.

Yhdenvertaisuussuunnitelma on viranomaisen tai muun organisaation tekemä suunnitelma siitä, kuinka se työnantajana ja omassa toiminnassaan edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäisee sekä puuttuu syrjintään. Lisää tietoa yhdenvertaisuussuunnittelusta sekä opas yhdenvertaisuussuunnittelun tueksi www.yhdenvertaisuus.fi/yhdenvertaisuussuunnittelu/

Kansalaisjärjestöt ja viranomaiset tarjoavat koulutusta yhdenvertaisuudesta ja syrjinnästä. Ottakaa yhteyttä kampanjan taustatahoihin, jotka kertovat mielellään lisää.

Julkaisun kirjoittajat:

Panu Artemjeff on sisäministeriön oikeusyksikössä työskentelevä, yhdenvertaisuus- ja syrjimättömyyskysymysten asiantuntija. Hän on muun muassa toimittanut kirjan yhdenvertaisuuden valtavirtaistamisesta sekä ollut mukana kirjoittamassa yhdenvertaisuussuunnittelua koskevia oppaita.

Jussi Förbom on freelance-toimittaja.

Mervi Leppäkorpi on freelance-toimittaja.

Susan Villa on vapaa kirjoittaja ja asiantuntija. Villa on kirjoittanut useita artikkeleita ja julkaisuja yhdenvertaisuuteen liittyvistä kysymyksistä.

Tämä julkaisu on tuotettu osana YES - Yhdenvertaisuus EtuSijalle -hanketta, joka on saanut rahoitusta Euroopan yhteisön työllisyyttä ja sosiaalista yhteisvastuuta koskevasta PROGRESS -ohjelmasta (2007-2013). Julkaisussa ilmaistut mielipiteet ovat kirjoittajan omia, eikä Euroopan komissio vastaa julkaisun sisällön käytöstä. Tämän julkaisun sisältö ei välttämättä edusta Euroopan komission kantoja tai näkemyksiä.

YES - Yhdenvertaisuus EtuSijalle on hallinnon, viranomaisten sekä syrjintävaarassa olevia ryhmiä edustavien elinten ja järjestöjen välinen yhteistyöprojekti, jonka tavoitteena on edistää syrjimättömyyttä ja yhdenvertaisia mahdollisuuksia. Projektia toteuttavat sisäasiainministeriö, oikeusministeriö, opetusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, puolustusvoimien Pääesikunta sekä Saamelaiskäräjät ja syrjinnän vaarassa olevia tahoja edustavat järjestöt ja neuvottelukunnat. Lisätietoa osoitteesta www.yhdenvertaisuus.fi.